

än som föränledes av ansökan om beslags hävande enligt 3 § st. 2.

Stockholm den 3 maj 1949.

Nils Herlitz.

Nr 324.

Av herr Holmbäck m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 15 och 27 §§ allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293 samt om fortsatt giltighet av samma lag.

I proposition nr 210 föreslår Kungl. Maj:t riksdagen att fatta beslut dels om vissa ändringar i 1, 15 och 27 §§ allmänna förfogandelagen och dels om samtycke till att 2—5 och 7 §§ av den sålunda ändrade lagen skola äga tillämpning den 1 juli 1949—den 30 juni 1950, § 4 dock endast i den mån det erfordras för att tillgodose krigsmaktens beredskapsbehov. Mot ändringarna i förfogandelagen ha vi ingen erinran. Vi anse emellertid att samtycke till förfogandelagens tillämpning under den angivna tidsperioden bör lämnas endast i vad avser 2 § första och tredje styckena samt 3 och 5 §§ allmänna förfogandelagen, sistnämnda § dock endast i den mån det erfordras för produktion av krigsmateriel. Av de bestämmelser, vilka Kungl. Maj:t föreslagit att tillämpas under nästa budgetår, föreslå vi alltså uteslutande av 2 § andra stycket, 4 och 7 §§ samt uteslutande av 5 § i den mån icke är fråga om produktion av krigsmateriel.

Viktigast är härvid 2 § andra stycket samt 5 §, som avse förfoganden över den mänskliga arbetskraften. I förfoganderättskommittén reserverade sig kommittéledamöterna Holmbäck, Håstad och Onsjö, med något skiftande motiveringar, mot kommitténs förslag att förordnande borde beslutas att dessa stadganden skulle få tillämpas under nästa budgetår. Ett stort antal av de myndigheter och sammanslutningar, till vilka kommittéförslaget remitterats, ha på denna punkt följt reservanternas; i andra myndighe-

ter har detta varit fallet med vissa ledamöter.* Bland de myndigheter som ansluta sig till samma uppfattning som reservanterna inom förfoganderättskommittén märkas socialstyrelsen och överståthållarämbetet. Då dessa myndigheters yttranden icke på förevarande punkt refereras i propositionen, må det tillåtas att lämna ett par citat.

Socialstyrelsen säger, efter att ha angivit att det är nödvändigt att förfogandelagen ännu icke sättes ur kraft:

»Styrelsen kan dock icke tillstyrka, att lagen under angivna tidsperiod tillämpas i den omfattning, som kommittén har föreslagit. Styrelsen anser sålunda, att varken 2 § andra stycket eller 5 § skola gälla. I nuvarande läge föreligger icke behov av att befogenheten att förfoga över mänsklig arbetskraft fullmaktsvägen överlåtes till Kungl. Maj:t. I så utomordentligt viktiga frågor bör riksdagen icke åsidosättas. Erfordras åtgärder av dessa slag, böra Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt fatta beslut därom genom speciallagstiftning. Därigenom beredas alla intressegrupper tillfälle att före beslutets fattande framlägga sina synpunkter. Härvid kan visserligen icke fullt samma snabbhet uppnås som när Kungl. Maj:t ensam fattar beslut. Kravet på skyndsamhet är emellertid här icke lika stort som vid beslut om beslag och dylikt, vilka fall enligt förslaget alltjämt skulle omfattas av de till Kungl. Maj:t lämnade fullmakterna.»

Överståthållarämbetet (överståthållare Nothin) anknyter till den reservation inom förfoganderättskommittén, som lämnats av herr Onsjö beträffande 2 § andra stycket och 5 § förfogandelagen, samt fortsätter:

»Lika med Onsjö finner ämbetet, att ett utövande av de befogenheter för Kungl. Maj:t, som sistnämnda lagrum inrymma, i vissa fall skulle komma att innebära en med arbetsplikt jämförbar tvångsdirigering, vilken, icke minst med hänsyn till att tjänstepliktslagen icke längre är gällande, i dagens läge måste framstå som omotiverad. Därest det under rådande förhållanden, då krig eller krigsfara icke föreligger, undantagsvis skulle finnas oundgängligt att förfoga över arbetskraft, bör enligt ämbetets förmenande frågan i varje särskilt fall underkastas riksdagens prövning och avgörande.»

Vi kunna reservationslöst ansluta oss till dessa yttranden, som komplettera de uttalanden mot tillämpandet av de angivna stadgandena, vilka an-

* I propositionen säges å s. 54, att »i övriga yttranden har kommitténs förslag i denna del mer eller mindre direkt tillstyrkts». Detta är icke helt riktigt; i vissa yttranden tager man ej ståndpunkt på denna punkt till kommittéförslaget. Se t. ex. länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, som inskränker sig till att yttra: »Svårigheten att nu överblicka utvecklingen under den närmaste framtiden omöjliggör givetvis för länsstyrelsen att uttala sig om i vilken omfattning ett tillämpningsbeslut, som sätter fullmaktsbestämmelserna i kraft, erfordras för tiden efter den 30 juni 1949. Frågan härom måste ju prövas efter de förutsättningar, som föreligga, när riksdagen har att i frågan fatta beslut. Länsstyrelsen anser sig därför böra inskränka sig till ett allmänt uttalande om angelägenheten av att på förfogandelagstiftningen grundade regleringar icke utsträckas utöver det ofrånkomliga behovet, och att i den mån krisen avvecklas en allt starkare återhållsamhet äger rum i fråga om utnyttjandet av de fullmakter, som må komma att givas.»

givits i propositionen. I nuvarande ekonomiska läge finnes det enligt vår uppfattning icke skäl att förfoganden över arbetskraft skall kunna äga rum på grundval av administrativ lagstiftning annat än vad gäller krigsmateriel. Skulle dylika förfoganden mot förmodan bli nödvändiga utan att riket befinner sig i krig eller krigsfara, bör det ske på grundval av speciallagstiftning eller ett särskilt riksdagsbeslut, att för visst fall 2 § andra stycket eller 5 § allmänna förfogandelagen skola sättas i tillämpning.

Att vi anse oss böra föreslå att under året 1 juli 1949—30 juni 1950 5 § skall få tillämpas i vad gäller produktion av krigsmateriel beror på hänsyn till arméförvaltningens yttrande.

Även 7 §, som avser förfogande över elektrisk kraft, innebär, i den mån den avser tillhandahållande av elektrisk kraft, disposition över arbetskraft. Flera av de sammanslutningar, till vilka förfoganderättskommitténs förslag remitterats, ha ansett att Kungl. Maj:t icke borde inhämta bemyndigande att paragrafen skulle tillämpas under nuvarande förhållanden. Vi kunna icke finna annat än att en tillämpning av paragrafen är onödig. Den lagstiftning rörande elektrisk kraft, som finnes oavsett paragrafen i fråga, är fullt tillräcklig för att möta de situationer, som kunna beräknas uppkomma. Vi hänvisa bl. a. till att riksdagen helt nyligen beslutat en för lång tid gällande lagstiftning om rätt att reglera förbrukningen av elektrisk kraft.

Vi anse att det icke är förenat med någon risk att låta 4 § träda ur tillämpning den 1 juli 1949 även i vad gäller tillgodoseendet av krigsmaktens beredskapsbehov.

Till slut vilja vi uttala att det endast är med tvekan, som vi föreslå så vidsträckta fullmakter som ovan angivits för Kungl. Maj:t att under året 1 juli 1949—30 juni 1950 sätta förfogandebestämmelser i tillämpning. Sedan förfoganderättskommitténs förslag avgivits, har behovet av förfogandebestämmelser blivit allt mindre. Över huvud vilja vi understryka att Kungl. Maj:t bör använda förfogandebestämmelser endast i den mån så är verkligen trängande nödvändigt.

På grund av vad ovan angivits få vi alltså föreslå,

att riksdagen, med bifall i övrigt till vad som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition nr 210, ville lämna sitt medgivande till tillämpning under tiden 1 juli 1949—30 juni 1950 av 2—7 §§ allmänna förfogandelagen blott i fråga om 2 § första och tredje styckena samt 3 och 5 §§, sistnämnda paragraf dock endast i den mån så erfordras för produktion av krigsmateriel.

Stockholm den 3 maj 1949.

Å. Holmbäck.

Gustav Hallagård.

Harald Nordenson.